

Comunitat Autònoma / Departament / Estat	CATALUNYA
Municipi	LA SEU D'URGELL
Edifici	Catedral-basílica de Santa Maria
Direcció	
Coordenades	42.357488 1.461885
Protecció	

Altitud: 691 metres.

Església romànica aixecada en el 1116 i el 1122 d'estil italianitzant amb clars elements originals del romànic català com el llarg transsepte; sembla que es completà el 1175. Consta de tres naus, la central de cinc trams, un d'ells és el transsepte situat a la capçalera; està coberta amb una volta de canó sobre arcs torals de mig punt i d'una imposta a la seva base que mostra un fris d'arquets cecs al seu dessoria; les laterals, més baixes, estan cobertes amb voltes d'aresta; estan separades per robustos pilars cruciformes amb columnes adossades als angles i una decoració de boles als seus caïres; sostenen arcs formers de mig punt.

El transsepte té una volta de canó amb cúpula rectangular sobre trompes petxineres al creuer dins un cimbori de setze costats desiguals amb una espadanya de tres ulls que és una prolongació del costat de migdia. Quatre absidioles estan inserides en el gruix del mur del transsepte i una més dins del gran absis central; aquest, semicircular i prolongat per dins amb un tram rectangular, està decorat externament amb semi-columnes i un fris superior de finestres en galeria obertes per dins i per fora amb sèries d'arcs sobre columnes aparellades alternades, cada dos, per un pilar amb les semi-columnes que vénen al llarg del mur des del sòcol.

Els seus murs són de grans carreus de granit gris; excepcionalment hi ha filades de gres rogenc en algun punt com al campanaret de la façana principal. El frontis encarat a ponent està flanquejat per dues gran torres octagonals de base quadrada amb escales interiors (portes a l'30 del sòl) que en la part alta es comuniquen per un corredor que passa per dins del mur de la façana. En aquesta s'hi poden distingir tres nivells; al baix hi ha tres portals amb arquivoltes de mig punt oberts cadascun d'ells davant de la nau respectiva; en el nivell superior, el coronament el constitueix una cornisa angular formada per frisos d'elements geomètrics i un d'arcs cecs de mig punt peraltat, i d'uns òculs que flanquegen un finestral central; en el nivell mitjà, entre motlures horitzontals, tres finestrals d'arc de mig punt. A banda i banda de la zona central hi ha sobre els portals uns finestrals en arc de mig punt i uns contraforts que arriben fins al capdamunt.

Aquest temple catedralici té, com la majoria de catedrals, un claustre de planta lleugerament trapezial formada per tres ales amb arcs de mig punt sobre columnes de capitells romànics figuratius gairebé tots amb cimacis decorats amb diferents motlures, i pilars als angles amb columnes adossades; l'ala nord romànica fou substituïda al segle XVII per pilars que sostenen arcades, amples i més altes que les romàniques i que permeten al sol que penetri més fàcilment.

Dimensions, les de la nau central: 52'82 x 9'00 x 19'80 metres respectivament de llargada, amplada i alçada; la llargada està calculada fins al fons de l'absidiola de la capçalera. El transsepte fa 36'00 x 7'20 x 19'51 metres respectivament de llargada, amplada i alçada; les naus laterals en fan 44'80 x 6'00 x 11'18; l'amplada total de les tres naus arriba als 23'42. La cúpula que s'aixeca sobre el creuer fa 24'67 metres d'alçada,. Les dimensions del claustre més o menys quadrat són 35'20 x 32'80 metres.

Arquitecte: Ramon Llombard (1175).

Guarda una imatge policromada del segle XIII de la Mare de Déu d'Andorra en el museu de la catedral i a l'altar major n'hi ha una que n'és la reproducció exacta. També té exposats en una de les absidioles laterals els fragments conservats de l'altar barroc de sant Ermengol. Té l'orgue situat en el cor de fusta que es troba a mig aire del mur dels peus del temple.

Els Campanars

Construccions del romànic llombard, sense acabar, un a cada extrem del transsepte; tenen planta rectangular (8'65 x 11'45 m) i una alçada de 24'50 metres; el del sud porta el nom de Sant Just i el del nord el de Sant Salvador; aquest està coronat per un senzill terrat; el del sud hi pengen quatre campanes dels pilars aixecats en el terrat i queden al descobert; modernament s'han tapat amb dues grans plaques metàl·liques que s'aixequen parcialment (45°) gràcies a un mecanisme i que permet que el so de les campanes surti i s'escampi. Es fa diàriament a les 12 del migdia; s'hi repica en homenatge al fundador del temple, sant Ermengol (segle X-1035), i amb motiu d'un prodigi que se li atribueix.

Descripció

Campanes	<p>La Catedral compta amb dos conjunts de campanes de molt elevat interès.</p> <p>En l'espadanya, sobre el cimbori, hi ha tres campanes, una d'elles amb majúscula gòtica, pròpia dels primers anys del segle XIV; una altra d'epigrafia també gòtica de mitjan del XV, ambdós en bon estat sonor; finalment una tercera, aparentment barroca, de principis del XVIII, i amb un gran clavill que arriba quasi fins al terç de la campana.</p> <p>En la sala de campanes hi havia, en 1989, tres campanes fixes: una de 1507, d'epigrafia també minúscula gòtica; una altra de 1754, clarament barroca, però que utilitza algunes imatges gòtiques, probablement de campana anterior, i finalment una peculiar campana de 1946, amb les característiques referències polítiques de l'època.</p> <p>El conjunt s'ha completat en 1992 amb una nova campana, afinada a la manera dels carillons, que difícilment concorda amb les tres existents. Tant esta com la major han sigut dotades de motors per a l'oscil·lació, mentres que les quatre tenen els seus corresponents electromozos per als tocs de morts i altres senyals.</p>
Fotos	116
Tocs actuals de campanes	<p>Els tocs actuals constitueixen una singular manera d'utilitzar campanes, emprant tècniques i mecanismes totalment aliens a la tradició. En primer lloc segueixen en desús les tres campanes de l'espadanya, precisament les més antigues.</p> <p>Pel que fa a les campanes grans, s'han dotat d'un jou amb els eixos rebaixats a la campana nova així com a la més gran, precisament la més antiga. Aquest sistema, anomenat "rétro" pels francesos té l'avantatge respecte al mètode "lancé", més propi de les empreses alemanyes que actuen a Catalunya. Mentre el sistema alemany no utilitza jou, les seves oscil·lacions són més ràpides, seguint l'efecte del pèndol, els batalls colpegen per inèrcia en la part alta de la campana, i el seu toc té una gran ressonància. El sistema "rétro" es basa també en l'oscil·lació de la campana, però com aquesta mateixa serveix de contrapès, la seva oscil·lació és molt més lenta i el batall, més curt que l'altre però més gruixut, percudeix a la part baixa de la campana, romanent més temps sobre ella. Aquest toc "rétro" té un menor esforç lateral sobre els seus suports, que pot ser gairebé nul segons el grau de contrapès produït per la major o menor elevació dels eixos, mentre que el toc alemany produeix esforços de fins a dues vegades el pes de la campana en horitzontal.</p> <p>El sistema utilitzat en aquesta catedral no té res a veure amb els tocs tradicionals catalans, basats en instal·lacions molt equilibrades, però amb els eixos per sobre de les nanses de la campana, de manera que l'oscil·lació és relativament lenta i que el bronze pot quedar cap amunt, gràcies a uns enginys que detenen el conjunt en posició invertida. D'altra banda les dues campanes estan instal·lades de manera que no es poden tocar manualment.</p> <p>La programació dels tocs és més o menys universal, però poc relacionada amb les tradicions locals. Així, per exemple, l'Àngelus és similar al de les esglésies franceses: tres vegades tres cops de la campana major que després oscil·la uns minuts a les dotze del migdia.</p>

**Conservació,
manteniment**

En 1998 ja hi havia quatre campanes, de la mateixa manera que vam poder verificar en 2004. No obstant s'havia afegit un complicat i poc efectiu sistema de coberta metàl·lica, que podia obrir-se, mitjançant uns grans pistons d'oli comprimit, adoptant forma d'ales, amb la proposta d'expandir així millor el so.

No obstant el sistema deixa de funcionar sovint i els tocs es realitzen sense accionar les comportes, de manera que la difusió sonora de les campanes és escassa.

Només dos de les quatre campanes de la sala han sigut dotades de motor de balanceig: la nova així com la major, amb un cert perill (per tenir l'ansa central trencada). Les quatre estan dotades d'electromalls.

D'altra banda les tres campanes de l'espadanya, les més antigues del conjunt, estan fora d'ús des de fa molt de temps. No obstant, el perillósíssim accés a l'espadanya ha permès documentar una importantíssima campana gòtica junt amb altres dues barroques de gran valor.

En les dues últimes preses de dades hi ha un canvi greu i preocupant de conservació: així com al maig del 2004 a penes hi havia coloms a la torre i vam poder documentar bé les quatre campanes majors (sense poder accedir en aquell moment a l'espadanya), en 2005 els excrements de les aus cobreixen de tal manera les campanes de la sala que ara seria impossible documentar-les.

<p>Propostes</p>	<p>Pel que fa a les campanes de l'espadanya, cal restaurar, soldant la campana trencada, i dotant-les dels seus jous corresponents de fusta, utilitzant en el possible els elements actuals, però renovant els braços de manera que arribin de costat a costat del va. Les tres campanes es dotaran exclusivament de motor d'impulsos per ventar-les amb dues altures, mitja i alta. Una altra actuació indispensable consisteix a dotar l'espadanya d'un accés segur (en l'actualitat la trapa existent a la coberta relliscosa de pissarra, es troba a diversos metres més lluny de les campanes) no només les campanes de la part inferior sinó, mitjançant una escaleta de gat adossada al mur, a la campana superior. Aquest accés és indispensable per a un manteniment adequat de les campanes.</p> <p>Pel que fa a les altres quatre campanes cal trobar una solució entre les limitacions arquitectòniques i les necessitats de difusió acústiques. És sabut que aquest problema havia estat resolt en altres segles, afegint, de manera que no prestés a confusió, una estructura de dues plantes en les quals es situaven tant les campanes litúrgiques com la del rellotge. Per descomptat les campanes han d'estar a cobert, però a la vegada elevades perquè el seu so s'expandeixi directament al carrer. La solució de les ales abatibles no aporta resultats acústics, ja que expandeix el so cap a fora, és cert, però de manera discriminada i massa direccional. A això s'afegeix la disposició de les campanes, ficades en una mena de pou, i limitades en els seus tocs per la seva immobilitat, en dos casos, o per la solució acceptada d'instal·lació "rétro", escassament sonora.</p> <p>Creiem que caldria una solució atrevida, però que al mateix temps fos factible. Per exemple, pensar que una estructura amb les campanes pugui elevar perquè aquelles es vegin i per tant es sentin des del carrer, a cada un dels tocs, és tan desgavellada, per l'excessiu cost de manteniment, com la solució actual. br /></p> <p>Probablement sigui més útil trobar una estructura metàl·lica, elevada sobre el centre de l'estructura actual, quadrada i metàl·lica, on les quatre campanes es trobessin, amb els seus corresponents jous de fusta, en cada un dels quatre costats, i amb una petita coberta, molt lleugera i de bon disseny, la finalitat seria més acústica (difusió del so) i protectora (enfront de les adversitats meteorològiques). Imaginem doncs una estructura metàl·lica central, en què les quatre campanes es troben en cada un dels costats, de manera que poden oscil·lar lliurement i fins i tot quedar-assentades cap amunt, de manera que es vegin (i es sentin) des del carrer. A més, i vista l'amplitud de la sala de campanes, fins i tot es podria tocar manualment, des de l'actual sòl, no de dins cap a fora, com és usual en la quasi totalitat de les torres, sinó al voltant de les campanes.</p> <p>Per descomptat les quatre campanes, dotades amb els seus corresponents jous de fusta, podrien tocar amb motors d'impulsos que fossin capaços de deixar-les invertides cap amunt, permetent llavors la composició de tocs a la manera tradicional, combinant unes amb les altres, i no dependent de les lleis de la combinatòria com passa amb les campanes mecanitzades a l'estil "lancé" o "rétro".</p>
<p>Autors de la documentació</p>	<p>DALMAU i ARGEMIR, Delfí</p>
<p>Data</p>	<p>19-05-2010</p>

Campanes actuals

Localització	Campana	Fonedor	Any fosa	Diàmetre (en cm)	Pes
--------------	---------	---------	----------	------------------	-----

espadanya	Campana (1)		1629	40	37
espadanya	Sant Sadurní (2)		1696	50	72
espadanya	Campana (3)		1350ca	60	125
sala de campanes	Ermengol (1)	BARBERÍ	1946	89	408
sala de campanes	Santa Maria (2)	PACCARD	1992	100	579
sala de campanes	Sant Just, Sant Marc i Santa Bàrbara (3)	MANZANA, VENTURA; MARCO FRANCISCO; PÉREZ JOAQUÍN	1754	103	633
sala de campanes	Campana del Senyor (7)	MESTRE ANTONI; MESTRE MIQUEL	1507	118	951

Relotges

Relotge mecànic (1)	Existent Parat Pinyó i roda de remuntatge (reducció de velocitat)
Data de construcció	1700-1800
Descripció	Queda part de la maquinària del rellotge en una sala inferior a la de campanes.

Información completa: [Catedral-basílica de Santa Maria - LA SEU D'URGELL \(CATALUNYA\)](#)

PDF (11-06-2026)